

DOI: 10.35774/app2026.01.031
УДК 342.9:351.712

Артем Карапетян,

помічник судді, Козівський районний суд
Тернопільської області.

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7692-1024>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ

У цій статті проведено всебічний теоретичний та правовий аналіз адміністративно-правового механізму публічних закупівель, який є інтегрованою системою забезпечення загальних інтересів у сфері використання бюджетних коштів. Окреслено концептуальні основи цього механізму, враховуючи норми Конституції України та Закону України «Про публічні закупівлі», а також сучасні підходи в адміністративному праві. Доведено, що адміністративно-правовий механізм публічних закупівель представляє собою складну структуру, що об'єднує нормативні, інституційні, процесуальні, фінансові, цифрові та контрольні елементи.

Вивчені елементи механізму, серед яких є інституційна полі центричність процедур, цифровізація управлінських дій, інтегрований контроль та спрямованість на боротьбу з корупцією. Особлива увага зосереджена на функціонуванні електронної системи ProZorro, яка виступає як складова, що змінює адміністративну дискрецію та свою прозорість у процесах закупівель.

Доведено, що адміністративно-правовий механізм публічних закупівель потрібно розглядати не тільки як набір правових норм і процесів, а як динамічну систему адміністративного забезпечення публічних фінансів, де поєднуються регуляторні, контрольні та технологічні інструменти управління державою.

Методологія дослідження полягає в поєднанні загальнонаукових та спеціально-правових методів, серед яких обов'язково застосовуються діалектичний метод, системний аналіз та синтез. Окрім цього, щоб забезпечити вивчення державних закупівель використовуються порівняльно-правовий та функціональний методи.

Ключові слова: адміністративно-правовий механізм; публічні закупівлі; публічний інтерес; адміністративне регулювання; цифровізація; антикорупційна політика; фінансовий контроль; електронна система закупівель.

Karapetian A.

Administrative and legal mechanism of public procurement: conceptual principles and component elements

The article provides a comprehensive theoretical and legal analysis of the administrative-legal mechanism of public procurement as a holistic system aimed at ensuring public interests in the management of budgetary resources. The conceptual foundations of the mechanism are considered in the light of the provisions of the Constitution of Ukraine and the Law of Ukraine «On Public Procurement», as well as modern doctrinal approaches in the theory of administrative law. It is substantiated that the administrative-legal mechanism of public procurement is a multi-level regulatory structure that combines regulatory, institutional, procedural, financial, digital and supervisory elements into a single functional system. Within the framework of the general theory of administrative law, such a mechanism is understood as a structured complex of legal means, organizational forms, procedural algorithms and institutional subjects aimed at regulating a certain sphere of public relations. In the field of public procurement, this mechanism acquires particular complexity due to its intersection with public finance management, competition policy, anti-corruption guarantees and digital management.

Particular attention is paid to the transition to digitalization in the field of public procurement, in particular through the use of the electronic procurement system ProZorro. This system serves as a mechanism for digital processes, where legally important actions are performed using electronic procedures based on algorithms. The transition to digital technologies changes administrative judgments, increases transparency, strengthens competition and introduces automated tools that signal potential risks as preventive measures against corruption.

The study also highlights the emphasis on combating corruption within the framework of the mechanism, which affects all its components. Preventive measures, monitoring tools, administrative review processes and accountability mechanisms together create a compliance-oriented governance model. In the context of European integration, the mechanism operates under several layers of regulatory influence, which requires alignment with EU procurement recommendations, especially in terms of transparency, fairness and effective legal response.

The research methodology consists of a combination of general scientific and special legal methods, among

which the dialectical method, system analysis and synthesis are necessarily used. In addition, to ensure the study of public procurement, comparative legal and functional methods are used.

Keywords: *administrative and legal mechanism; public procurement; public interest; administrative regulation; digitalization; anti-corruption safeguards; financial control; public finance governance; electronic procurement system.*

Постановка проблеми. З розвитком правової держави, публічні закупівлі стають складним багатоплановим адміністративно-правовим явищем. Воно включає в себе такі елементи, як діяльність, пов'язана з владою та організацією, контроль фінансів та антикорупційні заходи. Від їх продуктивної роботи залежить, наскільки добре задовольняються потреби держави і місцевих громад. Це покращення міст і сіл, створення мережі шкіл, лікарень, доріг і комунальних підприємств, що відповідає використанню потенціалу публічної влади. Адміністративно-правовий механізм публічних закупівель – це організована система правових норм, інститутів, процедур і засобів, які реалізують публічну владу і спрямовані на досягнення суспільного інтересу в управлінському бюджеті та іншими державними коштами. Саме тому, дане питання потребує уваги та вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Увага до питання адміністративно-правового механізму публічних закупівель зростає через зміни в управлінні публічними фінансами, цифровізації адмінпроцесів та посилення вимог проти корупції у використанні бюджетних ресурсів. Інтерес до цієї теми стає ще більшим через євроінтеграційні процеси, впровадження умов Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і потребу узгоджувати національні закони з нормами права Європейського Союзу в галузі публічних закупівель. Дослідження адміністративно-правових основ діяльності публічних закупівель значно підтримали такі вчені, як Авер'янов В. Б., Андрійко О. Ф., Битяк Ю. П., Коломоєць Т. О., Кузьменко О. В., Мельник Р. С., Пухтецька А. А., Смокович М. І. та інші.

Наукові роботи розглядають теми, пов'язані з правовою природою публічних закупівель у рамках адміністративного права, особливості регулювання процесу закупівель, взаємозв'язок публічних і приватних складових у договірних стосунках, методи оскарження рішень замовників, а також антикорупційні механізми в цій сфері. Проте деякі питання залишаються вивченими лише частково, як, наприклад, системна характеристика адміністративно-правового механізму публічних закупівель як єдиної конструкції з низьких рівнів, співпраця його регуляторних, інституційних, процедурних та цифрових елементів, а також аналіз його ефективності в умовах військового стану та після встановлення. Питання впливу процедур електронізації на зміни в повноваженнях дисків органів влади і балансу між швидкістю закупівель та принципами прозорості і конкуренції також недостатньо досліджені. Тому подальші дослідження адміністративно-правового механізму публічних закупівель є кількістю для покращення національної системи управління публічними фінансами, зниження корупційних ризиків та підвищення ефективності витрат бюджетних ресурсів.

Мета дослідження. Це дослідження має на меті зрозуміти теорію та основні складові механізму адміністративного права у сфері державних закупівель, яка є частиною системи публічного управління фінансами країни. У рамках цього дослідження буде вивчено юридичну природу вашого механізму, а також помічено його правила, установи, процеси, фінансові аспекти, цифрові елементи та контрольні складові. Крім того, аналізувати, як ці елементи взаємодіють для забезпечення законності, прозорості, чесної конкуренції та ефективності. Окрему увагу буде приділено ролі електронної системи закупівель як ідеального цифрового управління та інструменту запобігання корупції в процесі державних закупівель.

Методи дослідження. В цьому дослідженні використовувався діалектичний метод для вивчення розвитку адміністративного регулювання у сфері державних закупівель; формально-правовий метод – вивчити правила національного законодавства в цій сфері; порівняльно-правовий метод – для порівняння національної моделі з європейськими підходами. Також застосовувалися методи аналізу, синтезу та узагальнення, що дало можливість всебічно характеризувати адміністративний механізм державних закупівель як єдину систему правових та організаційних засобів для задоволення публічних інтересів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У темі організації та роботи публічних закупівель важливою є категорія адміністративно-правового механізму. У науковій літературі його бачать як ключовий інструмент для інтегрованого правового регулювання соціальних відносин. Ю. Битяк, В. Гарашук, О. Дьяченко описують адміністративно-правовий механізм у публічних закупівлях «... як набір юридичних засобів, процедур та інститутів, призначених для забезпечення взаємодії та регулювання дій учасників у процесі організації та проведення закупівель. Він підкреслює, що цей механізм дозволяє безперешкодно

співпрацювати з усіма учасниками економічної системи та досягти прозорості, ефективності та відповідності законодавству в процесі державних закупівель» [1].

Таке розуміння відповідає принципам адміністративного права, де механізм розглядається як набір спеціальних правових інструментів, методів і дій, що спрямовані на організацію та упорядкування суспільних і правових відносин у певній сфері державного управління.

Окрім цього, Юрій Битяк зазначив, що механізм адміністративного регулювання складається з:

- 1) правових норм;
- 2) адміністративних відносин;
- 3) актів впровадження норм;
- 4) активи застосування права;
- 5) адміністративних примусових заходів [1].

У теорії адміністративного права механізм правового регулювання традиційно сприймається як складна структура. Віктор Авер'янов зазначив, що: «адміністративно-правове регулювання є способом організації відновлювальної діяльності держави, в якому правові інструменти функціонують не ізольовано, а в єдиній системі. Тому механізм у сфері публічних закупівель не обмежується лише законодавчою базою; він включає організаційні зв'язки, процедурні схеми, інституційні гарантії та примусові заходи» [2].

У сфері публічних закупівель кожен з цих елементів має свої особливості. Норми правила і принципи; правовідносини забезпечує між замовниками, учасниками та контролюючими органами; акти реалізації втілюються в тендерній документації та рішеннях щодо переможців; акти застосування права відображаються у рішеннях органу оскарження; заходи примусу – у притягненні до адміністративної чи фінансової відповідальності.

Поглиблюючи теоретичну базу, важливо врахувати думку Володимира Колпакова, який підкреслював, що: «адміністративно-правовий механізм служить інструментом для забезпечення законності в роботі публічної адміністрації. У сфері закупівель це означає, що цей механізм має не тільки регуляторну, а й превентивну функцію, що зменшує ризики зловживань і корупції» [3].

Важливе значення має принципова складова механізму. Основою є Закон України «Про публічні закупівлі», що встановлює принципи чесної конкуренції, відкритості, прозорості та недискримінації. Однак у теорії ці принципи служать нормативно-ціннісними орієнтирами, які надають рамки для дій адміністративних органів [5].

В умовах цифрових змін у державному управлінні адміністративно-правовий механізм публічних закупівель отримує нові характеристики [6]. Робота електронної системи ProZorro вказує на створення цифрово-процесурного підмеханізму, де частина важливих дій виконується через алгоритмізовані електронні процедури. Це змінює суть адміністративної дискреції, оскільки технічна структура системи стає додатковим регулятором для учасників [7].

У контексті процесів євроінтеграції важливо врахувати вплив стандартів Європейського Союзу, реалізувати положення Директиви ЄС у сфері публічних закупівель, що вимагає узгодження принципів прозорості, пропорційності та ефективного захисту в суді. Таким чином, адміністративно-правовий механізм публічних закупівель працює в умовах багатоаспектного нормативного впливу – як національного, так і наднаціонального [8].

Системний аналіз дозволяє виділити такі основні риси механізму:

- наявність кількох суб'єктів з розподілом елементів повноваженнями;
- формалізовані та стандартизовані процедури;
- використання цифрових алгоритмів для керування діями;
- інтегрований контроль на різних етапах (попередньому, поточному, наступному);
- орієнтація на боротьбу з корупцією;
- співпраця з фінансовими моніторинговими системами та державним аудитом.

Однак у наукових роботах часто використовується обмежене тлумачення адміністративно-правового механізму публічних закупівель лише як набір норм і процедур. Менш дослідженим залишається його функціонування як змінної системи, що забезпечує публічний інтерес, де поєднуються правові, організаційні, цифрові та контрольні елементи.

З огляду на особливості публічних закупівель, адміністративно-правовий механізм містить лише традиційні елементи правового регулювання, але й процедурні, організаційні та технологічні інструменти, такі як електронні системи (електронні аукціони та закупівлі), що сприяє інтеграції сучасного адміністративного регулювання.

Адміністративно-правовий механізм публічних закупівель представляє собою систематично інтегрований, нормативно визначений та цифровий шляхом підтримки сукупності адміністративно-правових засобів, інституційних структур, алгоритмів процедур і контрольних інструментів, за допомогою яких реалізується публічний інтерес у сфері ефективного, конкурентного та прозорого ринку бюджетних ресурсів.

Таким чином, адміністративно-правовий механізм публічних закупівель варто розглядати не лише як набір процедурних норм, а також як динамічну систему адміністративного управління публічними фінансами, в які поєднуються регуляторні, контрольні та цифрові інструменти державного управління. Саме цей підхід дає можливість побудувати цілісну теоретичну структуру, що стане основою для подальшого розвитку теорії та практики вдосконалення закупівельної системи в Україні (рис. 1).

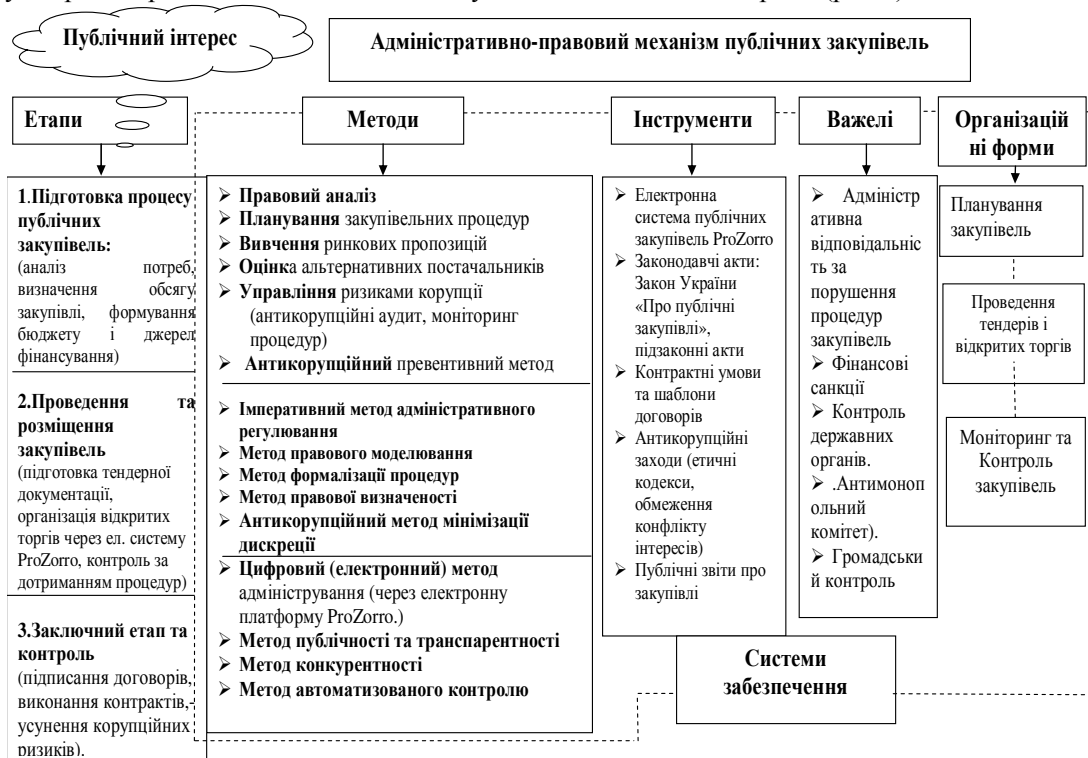

Рис. 1. Структурно-логічна схема побудови адміністративно-правового механізму публічних закупівель в Україні (авторська розробка)

Концептуальні засади механізму базуються на кількох правових принципах, які формують ціннісний та нормотворчий підґрунтя публічних закупівель. Українська доктрина виділяє основні принципи чесної конкуренції, досягнення найвищої економічної перспективи, прозорості та відкритості, недискримінації, об'єктивності та непередбачуваності, а також сучасний принцип цифровізації, що забезпечує широке використання інформаційних технологій на всіх етапах процесу закупівель. Реалізація цих принципів служить орієнтиром для механізму, спрямованого на реалізацію державної політики у сфері прозорого та ефективного використання державних ресурсів [9].

Адміністративно-правовий механізм публічних закупівель складається з низки взаємозалежних компонентів. Правова база є основною частиною, яка формує праву рамку механізму. До неї входять Конституція України, окремі закони (зокрема Закону України «Про публічні закупівлі»), підзаконні акти, що регулюють порядок здійснення процедур, критерії участі та оцінювання заявок, а також система відповідальності за порушення норм законодавства. Процедурно-організаційні елементи відображаються в алгоритмах дій замовників та учасників: планування закупівель, створення та публікація тендерної документації, проведення конкурсних процедур, укладення та виконання договорів, базуючись на сукупності адміністративних процесів у публічних закупівлях, які забезпечують відповідність дій учасників вимогам законодавства [10].

Інституційний аспект механізму формують учасників, які беруть участь у реалізації закупівельної політики: замовники (органи державної влади, комунальні служби), ринкові учасники (постачальники товарів, робіт і послуг), а також контрольні та наглядові органи (Антимонопольний комітет України, Ра-

хункова палата, органи державного фінансового контролю). Їх діяльність здійснюється в межах правового поля, що розроблено нормативно-правовими, і реалізується через процедурні норми та адміністративні процеси, що забезпечують конкурентоспроможність, рівень умов участі та ефективного використання бюджетних коштів.

Значну роль відіграють системи контролю та виконання законів, які забезпечують правову ясність, відповідність процесів законам та швидке реагування на порушення. До таких систем відносяться механізми оскарження рішень, контролю та перевірки закупівель, а також санкції для порушників, які сприяють впровадженню принципу верховенства права в державних закупівлях.

Усі ці елементи формують єдиний, прозорий і функціонально інтегрований адміністративно-правовий механізм, що реалізує політику у сфері закупівель, дотримуючись законності, ефективності та відповідності сучасним технологічним стандартам. Впровадження таких механізмів створює правову базу для стійкого економічного розвитку, покращення використання державних ресурсів та зменшення ризиків корупції в Україні.

Державні закупівлі, як частина публічного управління, становлять складний набір правових відносин, що забезпечується під час розподілу та використання бюджетних коштів для задоволення потреб суспільства. У цьому контексті адміністративно-правовий механізм державних закупівель є не лише інструментом регулювання придбання товарів, робіт і послуг, але й системною формою реалізації публічних інтересів у сфері управління державними фінансами. Вивчення цього механізму вимагає дослідження категорій адміністративного права та застосування системного, функціонального та інституційного підходів.

У загальному теоретичному контексті адміністративно-правовий механізм слід розглядати як упорядковану сукупність правових засобів, організаційних форм, процедур та інституцій, об'єднаних спільнотою розподілу певної сфери суспільних відносин. Особливістю механізму у сфері державних закупівель є його багаторівнева та інтегрована структура: він об'єднує нормативне регулювання, управлінську діяльність, фінансовий контроль, цифрову інфраструктуру та антикорупційні засоби в одній функціональній системі [11].

Теоретичною основою механізму є положення Конституції України, яке закріплює принципи права верховенства, зобов'язує державу забезпечити ефективне використання публічних ресурсів та контроль за діяльністю органів влади. Конкретизація цих положень здійснюється через спеціальне законодавство, насамперед через Закон України «Про публічні закупівлі», який встановлює юридичні основи для планування, організації та реалізації закупівель. Нормативні механізми формують правову матрицю його роботи, забезпечуючи єдність у правозастосуванні та передбачуваність управлінських елементів.

Висновки. Таким чином, адміністративно-правовий механізм публічних закупівель стає як складна система правових засобів, організаційних структур та процедур, яка має на меті забезпечити ефективне, прозоре та конкурентне використання державних фінансів. Його робота базується на поєднанні законодавства, дій уповноважених осіб, цифрових інструментів управління та контрольних механізмів, що разом створюють цільну модель державного управління у сфері закупівель. Оцифрування процесів, посилення корупційних заходів і прийняття національних законів у відповідність з європейськими стандартами сприяють подальшому розвитку цього механізму, який орієнтований на підвищення довіри до уряду, укріплення дисципліни та забезпечення балансу між публічними фінансами та правами учасників закупок.

Список використаних джерел

1. Битяк Ю. П., Гарашук В. М., Дьяченко О. В. Адміністративне право України: підручник. Харків: Право, 2012. 656 с.
2. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України: академічний курс: підручник: у 2 т. Т. 1. Загальна частина. Київ: Юридична думка, 2004. 584 с.
3. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 808 с.
4. Андрійко О. Ф. Публічний інтерес в адміністративному праві: теоретико-правові засади. Київ: Наукова думка, 2010. 312 с.
5. Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 9. Ст. 89.
6. Державна аудиторська служба України: правовий статус та повноваження: монографія / за ред. І. Б. Коліушка. Київ: Факт, 2018. 240 с.
7. Антимонопольний комітет України: організаційно-правові засади діяльності: монографія / за ред. О. В. Кузьменко. Київ: Юридична думка, 2019. 276 с.

8. Публічні закупівлі в Україні: теорія і практика: монографія / за ред. О. П. Рябченко. Харків: Право, 2019. 392 с.
9. Мельник Р. С. Адміністративне право Європейського Союзу: підручник. Київ: Алерта, 2018. 416 с.
10. Тимошук В. П. Адміністративна процедура в Україні: науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру». Київ: Юридична думка, 2024. 512 с.
11. Стеценко С. Г. Адміністративне право України в умовах європейської інтеграції: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2025. 640 с.
12. Кравцова Т. М. Адміністративно-правове забезпечення запобігання корупції у сфері публічних закупівель: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 356 с.
13. Директива 2014/24/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 року про державні закупівлі та скасування Директиви 2004/18/ЄС. *Офіційний вісник Європейського Союзу*. 2014. L 94. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj/eng>
14. Прозорро: правові та організаційні засади функціонування електронної системи закупівель: аналітична доповідь. Київ: Міністерство економіки України, 2023. 78 с.
15. OECD. *Public Procurement for Innovation: Good Practices and Strategies*. Paris: OECD Publishing, 2017. 220 p.

References

1. Bytiak, Yu. P., Harashchuk, V. M., & Diachenko, O. V. (2012). *Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative Law of Ukraine]*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
2. Averianov, V. B. (2004). *Administratyvne pravo Ukrainy: akademichniy kurs [Administrative Law of Ukraine: Academic Course]* (Vol. 1). Kyiv: Yurydychna dumka [in Ukrainian].
3. Kolpakov, V. K., & Kuzmenko, O. V. (2011). *Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative Law of Ukraine]*. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
4. Andriiko, O. F. (2010). *Publichnyi interes v administratyvnomu pravi [Public Interest in Administrative Law]*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
5. *Pro publichni zakupivli: Zakon Ukrainy vid 25.12.2015 No. 922-VIII [On Public Procurement: Law of Ukraine dated 25 December 2015 No. 922-VIII]* [in Ukrainian].
6. Koliushko, I. B. (Ed.) (2018). *Derzhavna audytorska sluzhba Ukrainy: pravovyi status ta povnovazhennia [State Audit Service of Ukraine: Legal Status and Powers]*. Kyiv: Fakt [in Ukrainian].
7. Kuzmenko, O. V. (Ed.) (2019). *Antymonopolnyi komitet Ukrainy: orhanizatsiino-pravovi zasady diialnosti [Antimonopoly Committee of Ukraine: Organizational and Legal Foundations of Activity]*. Kyiv: Yurydychna dumka [in Ukrainian].
8. Riabchenko, O. P. (Ed.) (2019). *Publichni zakupivli v Ukraini: teoriia i praktyka [Public Procurement in Ukraine: Theory and Practice]*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
9. Melnyk, R. S. (2018). *Administratyvne pravo Yevropeiskoho Soiuzu [Administrative Law of the European Union]*. Kyiv: Alerta [in Ukrainian].
10. Tymoshchuk, V. P. (2024). *Administratyvna protsedura v Ukraini: naukovo-praktychnyi komentar do Zakonu Ukrainy «Pro administratyvnu protseduru» [Administrative Procedure in Ukraine: Scientific and Practical Commentary on the Law of Ukraine «On Administrative Procedure»]*. Kyiv: Yurydychna dumka [in Ukrainian].
11. Stetsenko, S. H. (2025). *Administratyvne pravo Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehtatsii [Administrative Law of Ukraine in the Context of European Integration]*. Kyiv: Alerta [in Ukrainian].
12. Kravtsova, T. M. (2020). *Administratyvno-pravove zabezpechennia antykoruptsiinoi polityky u sferi publichnykh zakupivel [Administrative and Legal Support of Anti-Corruption Policy in Public Procurement]*. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
13. *Dyrektyva 2014/24/EU Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady vid 26 liutoho 2014 roku pro publichni zakupivli. [Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement]*. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj/eng>.
14. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy (2023). *Prozorro: pravovi ta orhanizatsiini zasady funktsionuvannia. Kyiv: Ministerstvo ekonomiky Ukrainy [Prozorro: Legal and Organizational Framework]* [in Ukrainian].
15. OECD (2017). *Public Procurement for Innovation: Good Practices and Strategies*. Paris: OECD Publishing.

Стаття надійшла 20.01.2026

Стаття прийнята до друку 24.02.2026

Стаття опублікована 30.04.2026.